

Benjami Peteri

KONSERNIYHTEYDEN MÄÄRITELMÄ EVL:N KORKOVÄHENNYSRAJOITUS- SÄÄNTELYSSÄ

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Joulukuu 2024

TIIVISTELMÄ

Benjami Peteri: Konserniyhteyden määritelmä EVL:n korkovähennysrajoitussääntelyssä
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma, vero-oikeus
Joulukuu 2024

Elinkeinoverolain mukaisesti elinkeinotoiminnasta johtuneiden lainojen korot ovat yleisesti vähennuskelpoisia. Suomen veropohjan rappeutuessa lainojen nettokorkomenojen vähentämistä on aloitettu rajoittamaan korkovähennysrajoitussääntelyllä. Sitten korkovähennysrajoitussäännöksiä on päivitetty vastaamaan ATAD-direktiiviä. Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, milloin liiketoimen osapuolet ovat EVL:n korkovähennysrajoitussäännösten mukaisesti konserniyhteydessä toisiinsa. Konserniyhteyden määritelmä on tärkeä, koska lainojen korkojenvähennysoikeutta rajoitetaan tiukemmin, mikäli osapuolet ovat konserniyhteydessä toisiinsa.

Tutkimuksen menetelmänä on lainoppi, jonka keskeisenä tehtävänä on tuottaa suosituksia siitä, miten lakia tulisi tulkita. Tutkimuksen tavoitteena on lainopin avulla esittää tulkintasuosituksia EVL:n korkovähennysrajoitussäännöksiin sisältyvästä konserniyhteyden määritelmästä. Tutkimuksen aineistona käytetään peczenikiläis-aarniolaisen oikeuslähdeopin mukaisesti vahvoja, heikkoja ja sallittuja oikeuslähteitä, jotka oikeuslähdeopin mukaan velvoittavat eri tavoin ratkaisijaa. Heikosti velvoittavat oikeuslähteet ovat tärkeässä asemassa tulkittaessa konserniyhteyden määritelmää.

Korkovähennysrajoitussäännössä sovellettavan konserniyhteyden käsite on määritelty EVL 18 a.6 §:ssä. Hallituksen esityksen perusteella korkovähennysrajoitussäännöksissä määriteltyä konserniyhteyden käsitettä käytetään ainoastaan nettokorkomenojen erotteluun konserniyhteysosapuolien ja muiden osapuolien välillä. Käsitteellä ei muuteta verotuksessa muissa tilanteissa käytettyjä konserni- tai etuyhteyden käsitteitä. Onkin hyvä huomata, että konserniyhteyden määritelmä on eri säännöksissä erilainen.

Korkovähennysrajoitussäännöksissä konserniyhteys määritellään määräysvallan perusteella. Määräysvallan olemassaoloa arvioidaan VML 31.4 §:n mukaan. Määräysvallan kriteerien täyttymistä tutkittaessa huomataan, että neljännen momentin ensimmäiset kolme kohtaa ovat yksinkertaisempia kuin neljäs kohta, koska neljännen kohdan yhdessä johtamisen määritelmää ei selkeästi määritellä lain esitöissä. Yhdessä johtamisen määritelmää tutkittiin KHO 2021:123 tapauksella. Ratkaisullaan KHO linjasi, että yhteisesti johtaminen korkovähennysrajoitussäännöksissä vaatii määräysvaltasuhdetta toisessa osapuolella, joten yhteisesti johtamisen määritelmä sisältyy momentin ensimmäisiin kolmeen kohtaan. Siispä varovaisesti voidaan todeta yhteisesti johtamisen määritelmän olevan tarpeeton nykyisessä lainsäädännössä.

Lainaa voidaan pitää konserniyhteyslainana, vaikka osapuolet eivät olisikaan EVL 18 a.6 §:n mukaisesti konserniyhteydessä toisiinsa. EVL 18 a.7 §:n mukaan lainaa pidetään konserniyhteyslainana niiltä osin, kuin lainan vakuutena on konserniyhteysosapuolen saatava tai konserniyhteydessä olevalla osapuolella on saatava ulkopuoliselta osapuolelta ja saatavalla on yhteys lainaan. Tällaisia järjestelyjä ovat muuan muassa back-to-back-järjestelyt ja vakuusjärjestelyt. Back-to-back-järjestelyssä konserniyhteysosapuoli tallettaa ulkopuoliseen pankkiin summan x, ja pankki lainaa saman summan x toiselle konserniyhteysosapuolelle. Vakuusjärjestelyssä konserniyhteysosapuoli on ottanut lainan ulkopuoliselta pankilta ja toinen konserniyhteysosapuoli on antanut vakuuden lainalle. KHO 2024:103 ratkaisussa linjattiin, että vakuusjärjestelyn vakuuden todellisella arvolla on merkitystä, kun pohditaan ulkopuolisen lainan muuttumista konserniyhteyslainaksi.

Avainsanat: Vero-oikeus, korko, korkovähennysrajoitus, korkovähennysrajoitussääntely, konserniyhteys, etuyhteys

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

TEKOÄLYN KÄYTTÖ OPINNÄYTTEESSÄ

Opinnäytteessäni on käytetty tekoälysovelluksia:

- Ei
 Kyllä

Ilmoitukseni mukaan olen käyttänyt opinnäytteessäni tutkielmaprosessin aikana seuraavia tekoälysovelluksia:

Tekoälysovellusten nimet ja versiot: [Listaa tähän kaikki tekoälysovellukset ja niiden versiot, joita olet käyttänyt tutkielmaprosessin aikana.]

Käyttötarkoitus: [Kuvaa tähän yksityiskohtaisesti, mihin tarkoitukseen ja miten tekoälyä on sovellettu opinnäytteeseen tutkielmaprosessin aikana.]

Osiot, joissa tekoälyä on käytetty: [Luettele tähän kaikki opinnäytteen vaiheet ja osiot, joissa tekoälyä on tutkielmaprosessin aikana käytetty.]

Olen tietoinen siitä, että olen täysin vastuussa koko opinnäytteeni sisällöstä, mukaan lukien osat, joissa on hyödynnetty tekoälyä, ja hyväksyn vastuun mahdollisista eettisten ohjeiden rikkomuksista.

SISÄLLYSLUETTELO

Lähdeluettelo.....	IV
Oikeustapaustusluettelo	VI
Lyhenneluettelo.....	VI
1 Johdanto	1
1.2 Tutkielman aihe ja rajaukset	2
1.3 Tutkimusmetodi ja tutkimuksen aineisto	3
1.4 Tutkielman rakenne.....	4
2 Korkovähennysrajoitussäätelyn perusteet	6
2.1 Korkovähennysrajoitusten tarkoitus ja tausta.....	6
2.2 Ulkopuolisille ja konserniyhteydessä oleville osapuolille suoritettut nettokorkomenot	8
2.3 Vähennyskelpoisten nettokorkomenojen laskennan säännöt	9
2.4 Konserniyhteyden vaikutus vähentämättä jääneiden korkomenojen vähentämiseen.....	12
3 Konserniyhteysosapuolen määritelmä korkovähennysrajoitussäännöksissä.....	16
3.1 Konserniyhteysosapuolen määritelmä.....	16
3.2 Välitön konserniyhteys.....	17
3.3 Välillinen konserniyhteysvelka.....	22
3.3.1 Välillisen konserniyhteyden yleiset periaatteet.....	22
3.3.2 Back-to-back-järjestely	22
3.3.3 Cash pooling.....	23
3.3.4 Vakuusjärjestely	23
4 Johtopäätökset	26

Lähdeluettelo

Ahopelto ym. 2022

Ahopelto, Joose – Hasu, Tapio – Holma, Salla: Korkein hallinto-oikeus EU-oikeuden tulkkina – koron käsitteen murros korkovähennysrajoituksia sovellettaessa. Verotus 3/2022, s. 324–334

Engblom ym. 2023

Engblom, Ari – Grüssner, Kaj – Holla, Jyrki – Höglund, Hanna – Järvinen, Jussi – Kokko, Aki – Lepistö, Markku – Nieminen, Kati – Sandelin, Eric – Tuomi, Jouko – Äimä, Kristiina: Elinkeinoverotus 2023. Keuruu: Edita Publishing Oy 2023

HE 126/2004 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kirjanpitolain muuttamiseksi sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

HE 107/2006 vp

Hallituksen esitys Eduskunnalle tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi

HE 146/2012 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja verotusmenettelystä annetun lain 65 §:n muuttamisesta

HE 185/2013 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta

HE 150/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle korkovähennysrajoitusta koskevan sääntelyn muuttamisesta

HE 185/2020 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Euroopan talousalueella sijaitsevan tytäryhtiön lopullisen tappion konsernivähennyksestä ja laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 18 a §:n muuttamisesta

HE 188/2021 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi verotusmenettelystä annetun lain 31 §:n muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Kujanpää 2024

Kujanpää, Emmiliina: Konserni- ja etuyhteysmääritelmät yritysverotuksessa. Verotus 3/2024, s. 353–361

Nykänen 2016

Nykänen, Pekka: Korkojen vähennyskelpoisuus verosuunnittelun välineenä ja mahdollisuudet puuttua ilmiöön. Edilex 2016/14

Raunio – Karjalainen 2018

Raunio, Merja – Karjalainen, Jukka: Siirtohinnoittelu. Helsinki: Alma Talent 2018

Rautiainen ym. 2023

Rautiainen, Pauli, Aura Kostiainen, Visa Kurki, Niko Soinen, ja Tapio Määttä. Oikeus ja sen tutkiminen. Tampere: Vastapaino, 2023.

VaVM 21/2018 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 21/2018 vp— HE 150/2018 vp

Verohallinto 2023

Syventävät vero-ohjeet – Korkovähennysoikeuden rajoittaminen yritysverotuksessa. Antopäivä 20.11.2023. Diaarinumero VH/4339/00.01.00/23. Voimassaolo 20.11.2023 – Toistaiseksi

Vänskä – Rapo 2017

Vänskä, Suvi – Rapo, Petteri: Taistelu aggressiivista verosuunnittelua ja yleistä velkamyönteisyyttä vastaan: Lisääntyvät korkovähennysrajoitukset kansainvälisessä yritysverotuksessa. Liikejuridiikka 1/2017, s. 181-195

Oikeustapaussuettelo

KHO 2021:123

KHO 2022:96

KHO 2024:58

KHO 2024:103

Lyhenneluettelo

EU	Euroopan unioni
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968
HE	Hallituksen esitys
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KPL	Kirjanpitolaki
OYL	Osakeyhtiölaki
VML	Laki verotusmenettelystä 1558/1995

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaiheen tausta ja perustelut

Yritykset voivat vapaasti valita oman ja vieraan pääoman ehtoisen rahoituksen välillä. Monesti verotukselliset kriteerit nousevat esille rahoitusta valittaessa, koska omaa ja vierasta pääomaa käsitellään verotuksessa eri tavalla. Omaa pääomaa käytettäessä rahoitusmuotona yritykset siirtävät voittoja omistajilleen osinkojen avulla. Osinko ei ole vähennykelpoista Suomalaisten yritysten verotuksissa. Sen sijaan yleensä korkomenot voidaan vähentää yritysten verotuksissa.¹ Erityisesti monikansalliset yritykset voivat korkojen avulla siirtää voittoja pois Suomesta pienemmän verotuksen valtioihin. Yritysten verosuunnittelun osalta on ongelmalliseksi katsottu erityisesti korkomenon kansallista veropohjaa kaventava vaikutus, kun vieras pääoma on suuressa osassa yritystä.² Suomessa ilmiöön puututtiin tekemällä korkovähennysrajoituksia elinkeinoverolakiin. Sittemmin korkovähennysrajoitussäätelyä on päivitetty vastaamaan ATAD-direktiiviä³.

Elinkeinoverolain mukaan korkomenot voidaan kokonaan vähentää niiden ollessa korkotulojen suuruiset. Kaikki korkomenot voidaan vähentää myös tilanteessa, jossa nettokorkomenot ovat enintään 500 000 euroa. Nettokorkomenojen ylittäessä 500 000 euron rajan tulee ottaa huomioon elinkeinoverolain korkovähennysrajoitukset. Tutkimus on merkityksellinen erityisesti suuremmille yrityksille, joilla nettokorkomenot ylittävät 500 000 euron rajan. Konserniyhtiöiden nettokorkomenot olivat noin 65–85 prosenttia kaikista suomalaisten yhtiöiden korkomenoista vuosina 2013–2016⁴. Konserniyhteydessä suoritettuja korkoja saa vähentää eri tavalla kuin ulkopuolisille suoritettuja korkoja. Sen vuoksi on tärkeä ymmärtää, milloin yritykset ovat välittömästi tai välillisesti konserniyhteydessä.

Konserni- ja etuyhteyden määritelmät löytyvät useista eri säännöksistä. Tässä tutkimuksessa konserni- ja etuyhteydellä tarkoitetaan samaa asiaa. Konsernin määritelmä löytyy

¹ Engblom ym. 2023, s. 404.

² Vänskä – Rapo 2017, s. 181.

³ Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta.

⁴ HE 150/2018 vp, s. 26.

esimerkiksi osakeyhtiölaista (624/2006, OYL) ja kirjanpitolaista (1336/1997, KPL). Verolainsäädännöstä ei löydy yhtä konsernimääritelmää, jota sovelletaan verotuksen kaikilla alueilla. Useassa verosäännöksessä mainitaan konsernit, konserniyhteydet ja etuyhteydet. Kussakin säännöksessä määritellään, millaista suhdetta sillä tarkoitetaan. Yritys voi olla konserniyhteydessä toiseen yritykseen verolainsäädännön näkökulmasta, vaikka yritys ei kuulu kirjanpidolliseen konserniin. Määritelmien eroavaisuudet tekevät verotuksesta monimutkaisempaa.⁵ Tässä tutkimuksessa ei perehdytä syvemmin konserniyhteyden määritelmien eroavaisuuksiin.

1.2 Tutkielman aihe ja rajaukset

Tutkielmassa käsitellään konserniyhteyden määritelmää EVL:n (laki elinkeinotulon verottamisesta, 24.6.1968/360) korkovähennysrajoitussäännöksissä. Aiheen tutkiminen on tärkeää suurempien yhtiöiden näkökulmasta, koska konserniyhteydessä oleville suoritettuja nettokorkomenoja rajoitetaan tiukemmin, kuin ulkopuolisille suoritettuja nettokorkomenoja. Sen vuoksi on tärkeä tiedostaa, milloin yritys on konserniyhteydessä toiseen yritykseen korkovähennyssääntelyä sovellettaessa. Tutkimuksessa keskitytään käsittelemään välitön ja välillinen konserniyhteys. Niistä säädetään EVL:n 18 a §:n 6 ja 7 momentissa. Lisäksi tutkimuksen alussa kuvataan korkovähennysrajoitussääntely, jonka avulla saadaan ymmärrys konserniyhteyden määritelmän merkityksestä korkojen vähentämisessä.

Tutkimuskysymys, johon tässä tutkimuksessa vastaan, on:

Milloin osapuolet ovat konserniyhteydessä toisiinsa EVL:n korkovähennysrajoituksia sovellettaessa?

EVL:n korkovähennysrajoitusten mukaan osapuolet voivat olla välittömästi tai välillisesti konserniyhteydessä toiseen osapuoleen. Välitön konserniyhteys määritellään EVL:n 18 a §:n 6 momentin mukaisesti määräysvallan perusteella. Määräysvallan olemassaoloa tarkastellaan VML (laki verotusmenettelystä, 18.12.1995/1558) 31 §:n 4 momentin

⁵ Kujanpää 2024, s. 353.

mukaisesti. Korkovähennyssäännöksissä muilla kuin konserniyhteydessä olevilla osapuolilla tarkoitetaan osapuolia, joiden välillä ei tämä määräysvallan edellytys täyty. Tutkimuksessa käytetään termiä ulkopuoliset yritykset, millä viitataan yrityksiin, joilla ei täyty määräysvallan mukainen edellytys, eikä välillisen konserniyhteyden edellytys. VML 31.4 § on keskeisessä osassa välitöntä konserniyhteyttä tulkittaessa. Säännöksen ensimmäiset kolme kohtaa ovat selkeitä, mutta neljäs kohta on tulkinnanvarainen. Sen vuoksi tutkimuksessa keskitytään erityisesti neljännen kohdan tulkintaan.

Välillinen konserniyhteys määritellään EVL:n 18 a § 7 momentissa. Sen mukaan muulta kuin konserniyhteysosapuolelta otettua velkaa voidaan pitää konserniyhteysvelkana, jos konserniyhteydessä olevalla osapuolella on yhteys velkaan tai velan vakuutena on konserniyhteysosapuolelta saatava. Toisin sanoen ulkopuoliselta pankilta otetusta lainasta voi tulla konserniyhteysvelkaa tietyin edellytyksin.

Tutkielmassa ei yksityiskohtaisesti käsitellä korkovähennysrajoitussääntelyn soveltumisalaan kuuluvia ja ulkopuolelle jääviä yhtiöitä. Sääntelyn soveltamisala kuvataan pinnallisesti, jotta konserniyhteyden käsittelyyn jää riittävästi tilaa. Lisäksi koron määritelmä otetaan tutkielmassa annettuna, koska koron käsitteen määrittely on todella laaja kokonaisuus ja sitä on siten perusteltua tarkastella syvällisemmin muussa yhteydessä.

1.3 Tutkimusmetodi ja tutkimuksen aineisto

Asetettu tutkimuskysymys koskee voimassa olevan oikeuden tulkintaa ja sisältöä. Sen vuoksi tutkimuksen menetelmänä on lainoppi eli oikeusdogmaattinen tutkimus. Lainopin keskeisenä tehtävänä on tuottaa suosituksia siitä, miten lakia tulisi tulkita⁶, eli tutkimuksen tavoitteena on lainopin avulla esittää tulkintasuosituksia EVL:n korkovähennysrajoitussäännöksiin sisältyvästä konserniyhteyden määritelmästä.

Tutkimuksen aineistona käytetään peczenikläis-aarniolaisen oikeuslähdeopin mukaisesti vahvoja, heikkoja ja sallittuja oikeuslähteitä, jotka oikeuslähdeopin mukaan velvoittavat eri tavoin ratkaisijaa. Kyseinen oikeuslähdeoppi on kohdannut kritiikkiä, mutta se

⁶ Rautiainen ym. 2023, s. 15.

muodostaa edelleen tietyin täydennyksin ja muokkauksin suomalaisen tuomarinideologian ja oikeuden tunnistamissäännön ytimen⁷. Vahvasti velvoittavat oikeuslähteet muodostavat oikeudellisen ratkaisun perustan ja niitä ovat eduskunnan säätämät lait, niiden perusteella annetut asetukset, EU:n primääri- ja sekundäärilainsäädäntö sekä kansallisella lailla toimeenpantuja kansainvälisiä sopimuksia⁸. Tutkimuksessa vahvasti velvoittavina oikeuslähteinä voidaan katsoa olevan EVL ja VML. Lisäksi tulee ottaa huomioon direktiivi, jonka perusteella korkorajoitussäätelyä on muokattu⁹. Heikosti velvoittaville lähteille tulee antaa merkitys tulkinnassa niiden institutionaalisen aseman vuoksi. Sellaisia lähteitä ovat esimerkiksi ylimpien tuomioistuinten ennakkopäätökset ja lain esityöt. Tuomioistuinratkaisujen velvoittavuus oikeuslähteenä perustuu oikeussubjektien yhdenvertaisuuteen, eli samanlaiset tapaukset tulee ratkaista samalla tavalla. Lain esitöiden velvoittavuus perustuu siihen, että esitöihin kirjataan lainsäätäjän tavoitteet ja käsityksiä ehdotettujen säännösten tulkinnasta.¹⁰ Tässä tutkimuksessa heikosti velvoittavat oikeuslähteet ovat vahvassa asemassa, kun tulkitaan korkovähennysrajoitussäännöksiä. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuista saadaan selkeyttä lain tulkintaan. Tutkimuksen kannalta merkittävimpiä KHO:n ratkaisuja ovat 2021:123 ja 2024:103. Hallitusten esitysten avulla saadaan hyvin kuvattua lainsäätäjän tarkoitusta korkovähennysrajoitussäätelyssä. Sallittuina oikeuslähteinä pidetään viranomaisten ja tieteen tuottamaa aineistoa¹¹. Sallitut oikeuslähteet ovat apuna aiheen käsittelyssä ja tuon niiden kautta esiin erilaisia näkökulmia.

1.4 Tutkielman rakenne

Tutkielma koostuu johdannosta, kahdesta sisältöluvusta sekä johtopäätöksistä. Ensimmäisessä sisältöluvussa käsitellään EVL:n korkovähennysrajoitussäännöksiä yleisesti. Aluksi avataan säännösten taustaa ja tarkoitusta. Lisäksi käsitellään pinnallisesti sääntelyn piiriin kuuluvat oikeushenkilöt. Sen jälkeen avataan vähennyskelpoisten

⁷ Rautiainen ym. 2023, s. 155.

⁸ Ibid, s. 156.

⁹ Neuvoston direktiivi (EU) 2016/1164, annettu 12 päivänä heinäkuuta 2016, sisämarkkinoiden toimintaan suoraan vaikuttavien veron kiertämisen käytäntöjen torjuntaa koskevien sääntöjen vahvistamisesta.

¹⁰ Rautiainen ym. 2023, s. 156.

¹¹ Ibid.

korkomenojen laskennan säännöt, ja miten vähentämättömiä korkomenoja voidaan vähentää tulevina verovuosina.

Toisessa sisältöluvussa käsitellään EVL:n korkovähennyssääntelyn konserniyhteyden määritelmää. Siinä lain, lain esitöiden ja oikeuskäytännön avulla pyritään saamaan käsitys siitä, milloin laina on konserniyhteysosapuolelta otettua lainaa ja milloin se on ulkopuoliselta otettua lainaa. Sisältölukujen jälkeen esitetään tutkimuksen johtopäätökset ja vastataan tutkielman tutkimuskysymykseen.

2 Korkovähennysrajoitussääntelyn perusteet

2.1 Korkovähennysrajoitusten tarkoitus ja tausta

Korkovähennysrajoitussääntely on yksi osa elinkeinoverotusta. Suomella ei ole ollut selkeää korkovähennysrajoitussääntelyä vielä ennen vuotta 2013, vaan korkojen vähennyskelpoisuutta yritettiin rajoittaa siirtohinnoittelu- ja veronkiertosäännöksillä¹². Korkomenojen vähennysoikeuksia rajoittavasta uudesta EVL 18 a §:stä annettiin hallituksen esitys vuonna 2013 ja säännöksiä alettiin soveltaa vuoden 2014 verotuksesta lähtien. Säännöksellä on tarkoituksenaan turvata Suomen veropohjaa elinkeinoverotuksessa ja ehkäistä korkojen vähentämiseen liittyvää aggressiivista verosuunnittelua.¹³ On myös hyvä tietää, että korkojen vähentämiseen voidaan edelleen puuttua VML 31 §:n mukaisen siirtohinnoitteluvoimassaolon avulla, jos velan korko ei ole markkinaehtoinen konsernien sisäisissä rahoitusjärjestelyissä. Lisäksi korkojen vähennyskelpoisuuksia voidaan myös evätä veronkiertoa koskevalla säännöksellä VML 28 §.^{14 15}

Aiemmin korkojen vähennysoikeutta rajoitettiin vain elinkeinotoiminnan tulolähteessä, eli aiemmin korkomenojen vähentämistä koskevaa sääntelyä ei sovellettu muun toiminnan tulolähteen eikä maatalouden verotukseen. Vuodesta 2019 lähtien rajoitusta laajennettiin koskemaan kaikkia tulolähteitä. Näin ollen nykyään verovelvollisella ollessa useita tulolähteitä, korkojen rajoitukset lasketaan verovelvolliskohtaisesti tulolähteiden nettokorkomenojen yhteismäärän perusteella. Mahdolliset vähennyskeltottomat nettokorkomenot kohdistettaisiin suhteellisin osuuksin tulolähteisiin.¹⁶

Elinkeinoverolain 18 a ja 18 b pykälät sisältävät korkovähennysrajoituksia koskevat säännökset. Elinkeinotoiminnasta aiheutuneet korkomenot on säädetty vähennyskelpoisiksi elinkeinoverolain 18.1 §:n 2 kohdassa. Saman kohdan mukaisesti korot ovat

¹² Engblom ym. 2023, s. 405.

¹³ HE 185/2013 vp, s. 15 ja s. 36.

¹⁴ Verohallinto 2023, 1.1 Yleistä.

¹⁵ Ks. Nykänen 2016, s. 16–18. KHO 2016:72 – koron vähennysoikeuden epäminen VML 28 §:n perusteella.

¹⁶ HE 150/2018 vp, s. 64.

vähennyskelpoisia, vaikka korko riippuisi liikkeen tuloksesta. Korkovähennysrajoitussäntely ei koske kaikkia yhteisöjä, vaan säntely on rajattu koskemaan ainoastaan osaa yhteisöstä.

Korkovähennysrajoitussäntely koskee EVL 18 a.1 §:n mukaisesti yhteisöjä, avoimia yhtiöitä ja kommandiittiyhtiöitä. Lisäksi korkovähennysrajoitussäntelyä sovelletaan vastaaviin ulkomaisten yhtiöiden tai yhteisöjen suorittamiin korkomenoihin, jos niillä on Suomessa kiinteä toimipaikka tai jos ne saavat Suomesta elinkeinoverolain mukaista verotettavaa tuloa¹⁷. Tosiasiallisesti EVL 18 a §:n kannalta olennaisimpia yhteisöjä on osakeyhtiö, osuuskunta, taloudellinen yhdistys sekä säätiö ja laitos¹⁸. EVL 18 a §:n soveltamisalaa on rajattu EVL 18 b §:llä. Soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu muuan muassa itsenäisenä yrityksenä toimivat yhteisöt, tietyt rahoitusalan yritykset, julkisen infrastruktuurihankkeiden rahoittamiseen liittyvät korkomenot ja yhtiöt, jotka esittävät EVL 18 b.5 §:n mukaisen selvityksen siitä, että yhtiön oman pääoman suhde taseen loppusummaan on korkeampi tai yhtä suuri kuin konsernitilinpäätöksen taseen vastaava luku.¹⁹ Tasevertailun poikkeusta ei sovelleta EVL 18 b.6 §:n mukaan tilanteissa, joissa korkoja suoritetaan konsernitilinpäätöksen mukaan vähintään 20 prosenttia merkittävän omistusosuuden rahoittanutta tahoja kohtaan. Merkittävänä omistusosuutena pidetään kymmentä prosenttia.²⁰

EVL 18 a.2 §:ssä on määritelty, mitä korkomeno ja -tulo tarkoittavat EVL 18 a §:ssä. Niillä tarkoitetaan korkoa ja sitä vastaavia suorituksia, jotka ovat korvausta vieraasta pääomasta sekä rahoituksen hankinnan yhteydessä kertyviä suorituksia. Koron käsitteellinen sisältö on todellisuudessa laajempi. Verotus- ja oikeuskäytännössä korkona on pidetty vieraasta pääomasta maksettua korvausta, joka on määräytynyt prosentuaalisesti ajan kuluessa ja vieraan pääoman määrän perusteella tai velan syntyhetkenä tehtyä kertakorvausta.²¹ Lisäksi koron käsitettä määrittäessä tulee ottaa huomioon ATAD–direktiivin

¹⁷ HE 150/2018 vp, s. 60

¹⁸ Engblom ym. 2023, s. 410.

¹⁹ ks. Verohallinto 2023, 2.2 Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät yhtiöt ja korot ja 6 Tasevertailuun perustuva poikkeus.

²⁰ Engblom ym. 2023, s. 432.

²¹ Ibid, s. 407.

tulkintavaikutus.²² Koron määritelmän täysimääräinen määrittely on yhden tutkimuksen suuruinen suoritus. Sen vuoksi tässä tutkimuksessa koron määritelmää ei käsitellä tarkemmin. Tutkimuksen kannalta on tärkeä ymmärtää korkomenolla ja korkotulolla tarkoitettavan suoritettua korvausta vieraasta pääomasta. Lisäksi on hyvä ymmärtää nettokorkomenon käsite. Sillä tarkoitetaan korkomenoja, joita ei saada katettua korkotuloilla. Esimerkiksi yrityksellä A on korkotuloja 100,00 euroa ja korkomenoja on 200,00 euroa. Silloin yrityksen nettokorkomenot ovat 100,00 euroa. Korkomenojen vähennyskelpoisuutta ratkaistaessa on tarkasteltava nimenomaan nettokorkomenoja EVL 18.3 a §:n mukaisesti.

2.2 Ulkopuolisille ja konserniyhteydessä oleville osapuolille suoritettut nettokorkomenot

Aiemmin korkojen vähennysoikeuden rajoittamia säännöksiä sovellettiin ainoastaan laissa määriteltyihin etuyhteisyriyten lainojen nettokorkomenoihin. Kuitenkin ATAD direktiivin seurauksena korkovähennysrajoitussäännökset laajennettiin koskemaan myös muilta otettujen lainojen nettokorkomenoja.²³ Korkorajoitusta koskevassa direktiivissä ei tehdä eroa konserniyhteydessä suoritettujen korkojen tai ulkopuolisille suoritettujen korkojen välillä, eli nykyään korkovähennysrajoitussäntely koskee kaikkia yritysten ottamien lainojen nettokorkomenoja osapuolista riippumatta. Kansallisessa sääntelyssä säilytetään kuitenkin direktiivistä poiketen ulkopuolisten ja konserniyhteydessä suoritettujen korkojen erilainen kohtelu. Vaikka kansallinen sääntely eroaa luokittelemalla korot ulkopuolisiin ja konserniyhteydessä suoritettuihin korkoihin, sääntely ei saa olla kokonaisuudessaan lievempää direktiiviin nähden.²⁴ Kansallisten korkovähennysrajoitusten laajentuessa koskemaan myös ulkopuolisista lainoista suoritettaviin korkoihin, ulkopuolisille suoritettut nettokorkomenot säädettiin vähennettäväksi ennen konserniyhteyslainojen korkoja EVL 18 a.3 §:n mukaisesti²⁵.

²² ks. KHO 2021:123 ja ks. myös Ahopelto ym. 2022, artikkelissa käsitellään KHO 2021:123 ratkaisun vaikutuksia koron käsitteeseen.

²³ HE 150/2018 vp, s. 31.

²⁴ Rajamäki 2019, s. 45.

²⁵ HE 185/2020 vp, s. 27.

Korkovähennysrajoitussäännös on tyyliltään yleinen säännös, jolloin sitä tulee lähtökohdaisesti soveltaa samanlailla kaikille toimialasta riippumatta.²⁶ Vaikka sääntelyä laajennettiin sovellettavaksi kaikkiin korkomenoihin, kansalliseen sääntelyyn jätettiin konserniyhteyden määritelmä. Konserniyhteyden määritelmä on tärkeä sisällyttää sääntelyyn, koska korkovähennysrajoitusten sisältö riippuu osittain siitä, kenelle korkoja suoritetaan.²⁷ Koska nettokorkomenoja rajoitetaan osin eri tavalla, yritysten tulee erottaa laskentaa varten konserniyhteysosapuolille ja ulkopuolisille suoritettut nettokorkomenot. Korkomenoja suuremmat korkotulot voidaan joka tapauksessa käyttää hyväksi ristiin.²⁸ Nettokorkomenoilla tarkoitetaan korkomenoja, jotka ylittävät korkotulot. Nettokorkomenojen laskentaa otetaan mukaan kaikki korkotulot: sekä konserniyhteysosapuolille että muille kuin konserniyhteysosapuolille suoritettut korkomenot.²⁹

Esimerkiksi yritys A on saanut konserniyhteysosapuolilta korkotuloja 500 000 euroa ja suorittanut konserniyhteydessä oleville osapuolille korkomenoja 200 000 euroa. Lisäksi yritys on suorittanut ulkopuolisille yrityksille korkomenoja 300 000 euroa. Tässä tapauksessa yrityksen A nettokorkomenot ovat 0 euroa, koska yritys A voi vähentää konserniyhteysosapuolilta saatujen korkotulojen ja konserniyhteysosapuolille suoritettujen korkomenojen erotuksen 300 000 euroa ulkopuolisille suoritetuista korkomenoista.

2.3 Vähennyskelpoisten nettokorkomenojen laskennan säännöt

Vähennyskelpoisten korkomenojen määrää selvitettäessä on kolme pääsääntöä; 500 000 euron sääntö, 25 % sääntö ja 3 000 000 euron sääntö. Aluksi katsotaan 500 000 euron säännön soveltuvuus. EVL 18 a.3 §:n mukaan korkomenot ovat vähennyskelpoisia aina, kun ne ovat korkotulojen suuruiset tai nettokorkomenot ovat verovuonna enintään 500 000 euroa. Rajaan sisältyy sekä konserniyhteydessä suoritettut korkomenot että

²⁶ HE 150/2018 vp, s. 32.

²⁷ HE 150/2018 vp, s. 60.

²⁸ Engblom ym. 2023, s. 421.

²⁹ HE 150/2018 vp, s. 60.

muille suoritetut nettokorkomenot³⁰. Näillä rajoilla halutaan vähentää yrityksille ja konserneille kohdistuvaa hallinnollista työtä³¹.

Nettokorkomenojen ylittäessä 500 000 euron rajan vähennyskelpoisten korkomenojen määrä selvitetään joko 25 % tai 3 000 000 euron rajoitusta soveltaen. Yhtenä verovuotena voidaan soveltaa ainoastaan yhtä rajaa. Aluksi sovelletaan 500 000 euron absoluuttista rajaa. Sen ylittyessä sovelletaan 25 % rajaa ja 3 000 000 euron rajaa sovelletaan ainoastaan tilanteissa, joissa 3 000 000 euron rajalla vähennyskelpoisten nettokorkomenojen määrä on suurempi kuin 25 % rajan soveltuessa.³²

Nettokorkomenojen ylittäessä 500 000 euron rajan vähennyskelpoisten korkomenojen määrä lasketaan verovelvollisen tulokseen perustuvan suhdeluvun avulla. EVL 18 a.3 §:n mukaan nettokorkomenot ovat vähennyskelvottomia siltä osin kuin ne ylittävät 25 prosenttia elinkeinotoiminnan tuloksesta, johon on lisätty korkomenot, verotuksessa vähennetyt poistot ja tulokseen on lisätty saatu konserniavustus sekä vähennetty annettu konserniavustus ja Euroopan talousalueella sijaitsevan tytäryhtiön lopullisen tappion mukainen konsernivähennys³³. Kun lasketaan vähennyskelpoisten korkomenojen määrää 25 prosentin säännön perusteella, on tärkeää huomata rajoituksen koskevan kaikkia nettokorkomenoja. Näin ollen nettokorkomenojen laskennan ottaen huomioon kansalliset ja kansainväliset korot sekä konserniyhteysosapuolille että ulkopuolisille suoritetut korot.³⁴ Kuitenkin EVL 18 a.3 §:n mukaisesti ulkopuolisille suoritetut nettokorkomenot vähennetään ensin.

25 prosentin sääntöä sovellettaessa korkomenoja voidaan huonossa tilanteessa vähentää vähemmän kuin 500 000 euroa. Esimerkiksi yrityksellä A on ainoastaan konserniyhteystuloksesta nettokorkomenoja yhteensä 520 000 euroa ja yrityksen oikaistu tulos on 1 500 000 euroa, josta lasketaan vähennettävien nettokorkomenojen osuus. Tässä tilanteessa yrityksen A nettokorkomenot ylittävät 500 000 euron rajan. Tällöin sovelletaan 25 prosentin rajaa. 25 prosenttia oikaistusta tuloksesta on 375 000 euroa eli yritys saa vähentää vain

³⁰ Engblom ym. 2023, s. 423.

³¹ VaVM 21/2018 vp, s. 6.

³² Engblom ym. 2023, s. 422.

³³ ks. Verohallinto 2023, 4.4.2. Oikaistu tulos.

³⁴ Engblom ym. 2023, s. 425.

tämän verran.³⁵ Toisaalta konsernirakenteessa on mahdollista muokata konserniyhtiöiden verovuoden nettokorkomenoja tekemällä konserniyhteysosapuolien välille lainoja. Ajatellaan äskeisen esimerkin yrityksen A:n olevan konserniyhteydessä yritykseen B. Yritys A huomaa konserniyhteysosapuolille suoritettujen nettokorkomenojen olevan 520 000 euroa. Konsernissa päätetään suorittaa verosuunnittelua, jolloin yritys A myöntää yritykselle B lainan, jonka korkomenot ovat 21 000 euroa. Siinä tapauksessa yrityksen A verovuoden nettokorkomenot laskevat 21 000 euroa ja verovuoden nettokorkomenoiksi saadaan A:lle 499 000 euroa. Tässä tapauksessa yritys A voi vähentää kaikki nettokorkomenot ja konsernin kokonaishyöty olisi 145 000 euroa. Tämän tapaisesta järjestelystä ei ole oikeuskäytäntöä. Järjestelyyn voidaan mahdollisesti puuttua ainakin veron kiertämistä estävällä yleisellä säännöksellä VML 28 §, mutta jos rahoitusjärjestelyn tarkoituksena on tosiasiallisesti antaa rahoitusta toiselle yhtiölle markkinaehtoiselle korolla, järjestelyyn puuttuminen olisi tulkinnanvaraista.

EVL 18 a.4 §:ssä on säädetty nettokorkomenojen olevan joka tapauksessa vähennyskelpoisia siltä osin kuin ne on suoritettu muille kuin konserniyhteydessä oleville osapuolille ja niiden määrä on enintään 3 000 000 euroa. Lisäksi siirtymäsäännöksen mukaisesti korkovähennysrajoitussäännöksiä ei sovelleta muille kuin konserniyhteysosapuolille suoritettuihin korkoihin, jotka ovat kertyneet lainoista, jotka on otettu ennen 17. päivä kesäkuuta 2016 tai jotka on aktivoitu hyödykkeen hankintamenoon EVL 14 §:n, 23 §:n tai 27 c §:n mukaisesti ennen 1. päivä tammikuuta 2019³⁶. Siirtymäsäännöksen mukaiset korkomenot otetaan nettokorkomenojen laskentaan mukaan. Siirtymäsäännöksiä sovelletaan vain tilanteissa, joissa korot eivät olisi vähennyskelpoisia edellisten kolmen säännön perusteella.³⁷

Seuraavassa kuvataan samanlainen esimerkkitalanne kuin aiemmin, mutta erona on nettokorkomenojen koostuminen ainoastaan ulkopuolisille suoritetuista koroista. Esimerkiksi yrityksellä B on ainoastaan ulkopuolisilta yrityksiltä saaduista lainoista muodostuneita nettokorkomenoja yhteensä 520 000 euroa ja yrityksen oikaistu tulos on 1 500 000 euroa, josta lasketaan vähennettävien nettokorkomenojen osuus. Tässä tilanteessa

³⁵ ks. myös Verohallinto 2023, 5.3. Verovuoden nettokorkomenot yli 500 000 euroa, esimerkki 26.

³⁶ ks. Verohallinto 2023, 3.3. Muita kuin konserniyhteyskorkoja koskeva siirtymäsäännös.

³⁷ Engblom ym. 2023, s. 422.

yrittäjien A nettokorkomenot ylittävät 500 000 euron rajan, jolloin sovelletaan 25 prosentin rajaa. 25 prosenttia oikaistusta tuloksesta on 375 000 euroa. Koska nettokorkomenot kuitenkin koostuvat ainoastaan ulkopuolisille (muille kuin konserniyhteisosapuolille) suoritetuista korkomenoista, saa yritys B vähentää kaikki ulkopuolisille suoritetut korkomenot 3 000 000 euroon asti EVL 18 a.4 §:n mukaisesti.

Mikäli yritykselle jää vähennyskelvottomia nettokorkomenoja, ne voidaan vähentää tulevien verovuosien tuloista kunkin verovuoden vähennyskelvoisten korkomenojen rajoissa. Vähennyskelvottomat nettokorkomenot kumuloidaan tulolähteittäin kahteen erään. Toiseen erään lasketaan konserniyhteisosapuolille suoritetut vähennyskelvottomat nettokorkomenot ja toiseen ulkopuolisille suoritetut vähennyskelvottomat nettokorkomenot.³⁸ Vähennyskelvottomat korkomenot eivät vanhene, eikä omistajanvaihdokset vaikuta vähennysoikeuden käyttämiseen. Tämä avaa tilanteita verosuunnittelulle esimerkiksi tilanteissa, jossa verovelvollisella on vanhenemassa käyttämättömiä tappiota ja hänellä on lisäksi vähentämättömiä nettokorkomenoja. Verovelvollinen voi yrittää muuntaa yrityksen tilannetta sellaiseksi, että aiempien vuosien vähennyskelvottomat nettokorkomenot jäävät edelleen vähentämättä ja vanhenevat tappiot voidaan vähentää sinä verovuonna.³⁹

2.4 Konserniyhteyden vaikutus vähentämättä jääneiden korkomenojen vähentämiseen

Vähennyskelvottomat nettokorkomenot voidaan vähentää tulevina vuosina EVL 18 a §:n 8 momentin mukaan verovelvollisen vaatimuksesta, mutta kuluvana verovuonna syntyneet nettokorkomenot vähennetään ensin. Lisäksi kuluvana verovuotena syntyneet nettokorkomenot määrittävät, sovelletaanko euromääräistä vai prosenttiperusteista rajaa edellisinä vuosina vähentämättä jääneisiin nettokorkomenoihin.⁴⁰

Nettokorkomenojen ollessa kuluvana verovuonna alle 500 000 euroa vähennetään ensin kuluvan verovuoden nettokorkomenot. Sen jälkeen voidaan vähentää edellisiltä vuosilta vähentämättä jääneitä nettokorkomenoja. Ensisijaisesti vähennetään ulkopuolisille

³⁸ HE 150/2018 vp, s. 62.

³⁹ Engblom ym. 2023, s. 431 ja 432.

⁴⁰ HE 150/2018 vp, s. 89.

suoritettuja nettokorkomenoja 3 000 000 euroon asti. 3 000 000 euron rajassa tulee huomioida myös verovuoden nettokorkomenot. Toissijaisesti vähennetään 500 000 euron rajaa soveltaen ensin ulkopuolisille suoritettut korkomenot ja sen jälkeen konserniyhteysosapuolille suoritettut korkomenot. Ajatellaan esimerkiksi, että yrityksellä A on nykyiseltä verovuodelta konserniyhteysosapuolille suoritettavia nettokorkomenoja 100 000 euroa ja ulkopuolisille suoritettavia nettokorkomenoja 50 000 euroa. Näin ollen verovuonna suoritettut nettokorkomenot 150 000 euroa vähennetään kokonaan. Lisäksi ensisijaisesti yritys voi vähentää ulkopuolisia vanhoja nettokorkomenoja 2 850 000 euroon asti. Jos ulkopuolisille suoritettavien vanhojen nettokorkomenojen ja tämän vuoden nettokorkomenojen summa on vähemmän kuin 500 000 euroa, yritys A voi vähentää konserniyhteisessä oleville suoritettuja vanhoja nettokorkomenoja 500 000 euron rajaan asti.⁴¹

Nettokorkomenojen ylittäessä 500 000 euron rajan sovelletaan verovuoden nettokorkomenoihin 25 % rajaa tai 3 000 000 euron rajaa, kuten aiemmin käsiteltiin. Ajatellaan että yritys A:n konserniyhteysosapuolille suoritettut nettokorkomenot ovat 800 000 euroa, lisäksi yritys A:n ulkopuolisille suorittamat nettokorkomenot ovat yhteensä 300 000 euroa, joten nettokorkomenot ovat yhteensä 1 100 000 euroa. Yrityksellä A 25 prosentin säännön mukaan vähennettävien nettokorkomenojen määrä on 1 300 000 euroa. Näin ollen yritys A voi vähentää kaikki nettokorkomenot verovuodelta ja lisäksi yritys A voi vähentää 200 000 euroa vanhoja nettokorkomenoja 25 prosentin sääntöä noudattaen. Tässäkin ensin vähennetään ulkopuolisille suoritettut nettokorkomenot ja sen jälkeen voidaan vähentää konserniyhteysosapuolille suoritettuja nettokorkomenoja rajojen puitteissa.

Sovellettaessa 25 prosentin sääntöä voivat vanhat, aikanaan vähentämättä jääneet nettokorkomenot usein jäädä vähentämättä kokonaan. Esimerkiksi yrityksellä A on konserniyhteysosapuolille suoritettuja nettokorkomenoja 600 000 euroa ja ulkopuolisille suoritettuja nettokorkomenoja 100 000 euroa. Nettokorkomenojen ylittäessä 500 000 euron rajan sovelletaan 25 prosentin sääntöä. 25 prosentin mukaan yritys A voisi vähentää nettokorkomenoja 400 000 euroa. Verovuotena vähennetään 400 000 euroa nettokorkomenoja eli 100 000 euroa ulkopuolisille suoritettuja nettokorkomenoja ja 300 000 euroa konserniyhteysosapuolille suoritettuja nettokorkomenoja. Näin ollen konserniyhteysosapuolille

⁴¹ ks. HE 150/2018 vp, s. 90. Esimerkkejä vanhojen nettokorkomenojen vähentämisestä.

suoritettuja nettokorkomenoja jää vähentämättä 300 000 euroa. Nämä voidaan vähentää tulevaisuudessa 25 prosentin sääntöä sovellettaessa tai nettokorkomenojen ollessa alle 500 000 euroa.

Sovellettaessa 3 000 000 euron rajaa kuluvan verovuoden nettokorkomenojen vähentämiseen voidaan vähentää ainoastaan ulkopuolisille suoritettuja nettokorkomenoja, eli kaikki konserniyhteysosapuolille suoritettut korkomenot ovat vähennyskelvottomia sekä uudet että vanhat. Ulkopuolisille suoritettuja vanhoja nettokorkomenoja voidaan vapaasti vähentää 3 000 000 euron rajaa soveltaen. Esimerkiksi yrityksellä A on konserniyhteysosapuolille suoritettuja nettokorkomenoja 400 000 euroa, ulkopuolisille suoritettuja nettokorkomenoja 1 200 000 euroa, eli verovuodelle nettokorkomenoja on 1 600 000 euroa eli yli 500 000 euroa. Näin ollen sovelletaan lähtökohtaisesti 25 prosentin sääntöä. 25 prosentin sääntöä soveltaen vähennettävien nettokorkomenojen määrä on 900 000 euroa. Tässä tilanteessa sovelletaan EVL 18 a § 4 momentin ensimmäistä kohtaa, eli ulkopuolisille suoritettuja nettokorkomenoja voidaan vähentää 3 000 000 euroon asti, koska näin saadaan vähennyttyä enemmän nettokorkomenoja. Verovuodelta voidaan vähentää kaikki ulkopuolisille suoritettut nettokorkomenot. Konserniyhteysosapuolille suoritettut nettokorkomenot jäävät kokonaan vähentämättä. Lisäksi yritys A voi vähentää vanhoja ulkopuolisille suoritettuja nettokorkomenoja 1 800 000 euroa, jos yrityksellä on näitä jäänyt aiemmilta vuosilta vähentämättä.⁴²

Yritykset eivät voi itse päättää sovellettavaa korkovähennysrajoitussääntöä valitsemalla itselleen edullisimman korkovähennysrajoitussäännön, vaan nettokorkomenojen vähennyskelvottomuus ratkaistaan edellä esitetyllä tavalla. Yritykset toki voivat nettokorkomenojen suuruuden suunnittelulla vaikuttaa siihen, mitä sääntöä sovelletaan kuluvana verovuotena. Tapauksessa KHO 2022:96 ratkaistiin, voiko yritys A soveltaa 25 prosentin sääntöä myös silloin, kun yrityksen verovuoden nettokorkomenot jäävät alle 500 000 euron, mutta vanhoja nettokorkomenoja on yli 500 000 euroa. Ratkaisussaan KHO linjasi, että edellisten verovuosien vähennyskelvottomat nettokorkomenot eivät vaikuta verovuoden korkovähennysrajoitussäännön valitsemiseen⁴³. Ratkaisun seurauksena yrityksen

⁴² ks. myös HE 150/2018 vp, s. 89–94.

⁴³ KHO 2022:96, kohdat 26–31.

korkovähennysrajoitussääntöä selvitetessä otetaan ainoastaan huomioon yrityksen kuluvan vuoden nettokorkomenot.

Näin ollen yrityksen tulee suunnitella ennakkoon verovuoden nettokorkomenojen määrä, jos se haluaa varmistaa edellisten vuosien vähennyskelvottomien nettokorkomenojen maksimaalisen vähentämisen. Esimerkiksi yrityksen X kuluvan tilikauden oikaistu tulos on 25 000 000 euroa ja sillä on viime vuosilta jäänyt vähentämättä konserniyhteysosapuolille suoritetuista nettokorkomenoista yhteensä 750 000 euroa. Jotta yritys X voisi maksimaalisesti hyödyntää edellisiltä vuosilta vähentämättä jääneitä nettokorkomenoja, tulisi sillä olla kuluvana verovuotena yli 500 000 euron nettokorkomenot. Lisäksi yrityksen tulisi varmistaa, ettei 3 000 000 euron sääntö sovellu kuluvalla verovuodelle, jolloin verovuodelle sovelletaan 25 % sääntöä. Näin ollen yritys X saisi 25 % säännön perusteella vähentää 6 250 000 euroa nettokorkomenoja. Tässä tapauksessa yritys saisi vähentää edellisten vuosien vähentämättä jääneet nettokorkomenot 750 000 euroa, jos kuluvan vuoden nettokorkomenot ovat maksimissaan 5 500 000 euroa. Toinen vaihtoehto yritykselle olisi saada nettokorkomenot lähelle nollaa euroa, koska siinä tapauksessa edelliseltä vuosilta vähentämättä jääneitä nettokorkomenoja pystyttäisiin vähentämään 500 000 euroon asti.

Todellisuudessa ulkopuolisille suoritettavat korkomenot yleensä sovitaan hyvissä ajoin ja pidemmällä lainasopimuksilla, jolloin niistä koituviin korkomenoihin ei voida vaikuttaa. Konserniyhteysosapuolien välillä solmittuihin korkomenoihin kuitenkin voidaan vaikuttaa esimerkiksi sopimalla uusia lainoja konserniyhteysosapuolten välillä. Riippuen kumpi konserniyhteysosapuoli maksaa kummalle lainasta koituvia korkoja, toisella nettokorkomenot suurenevät ja toisella pienenevät. Kuten aiemmin käsiteltiin, tämän kaltaisista verosuunnittelutapauksista ei ole ennakkoratkaisuja, eli järjestelyyn voidaan mahdollisesti puuttua esimerkiksi yleisellä veronkiertoa estävällä säännöksellä.

3 Konserniyhteysosapuolen määritelmä korkovähennysrajoitussäännöksissä

3.1 Konserniyhteysosapuolen määritelmä

Korkovähennysrajoitussäännöksen konserniyhteyden käsite on määritelty EVL 18 a.6 §:ssä. Hallituksen esityksen perusteella korkovähennysrajoitussäännöksissä määriteltyä konserniyhteyden käsitettä käytetään ainoastaan suoritettujen nettokorkomenojen erotteluun konserniyhteysosapuolille ja ulkopuolisille, mikä mahdollistaa EVL 18 a.4 §:n soveltamisen. Käsitteellä ei muuteta verotuksessa muissa tilanteissa käytettyjä konserni- tai etuyhteyden käsitteitä.⁴⁴ Aiemmin korkovähennysrajoitussäännöksissä käytetty termi etuyhteys muutettiin termiksi konserniyhteys. Muutos johtuu siitä, että itsenäisiä yrityksiä koskevaan poikkeussäännökseen lisättiin direktiiviin perustuva etuyhteyden määritelmä. Kuten aiemmin todettiin, korkorajoitusta koskevassa direktiivissä ei tehdä eroa konserniyhteydessä suoritettujen korkojen sekä ulkopuolisille suoritettujen korkojen välillä⁴⁵.

Kuudennen momentin mukaan osapuolet ovat konserniyhteydessä, jos toisella osapuolella on määräysvalta toisessa tai kolmannella osapuolella on yksin tai lähipiirin kanssa määräysvalta velkasuhteen molemmissa osapuolissa VML 31.4 §:n mukaisesti. Jos määräysvaltaa koskeva edellytys ei täyty, silloin kuudennen momentin mukaisesti on kyseessä muu kuin konserniyhteydessä oleva osapuoli eli ulkopuolinen osapuoli. Osapuolella ollessa VML 31.4 §:n mukainen määräysvalta toisessa on kyseessä niin sanottu välitön konserniyhteys. Korkovähennysrajoitussääntely kuitenkin soveltuu myös välillisesti konserniyhteysosapuolelta otettujen lainojen korkomenoihin⁴⁶. Välillisellä konserniyhteyksilainalla tarkoitetaan EVL 18 a.7 §:n mukaan lainaa, joka on otettua muulta kuin konserniyhteysosapuolelta, mutta lainan vakuutena on konserniyhteysosapuolen saatava tai konserniyhteydessä olevalla osapuolella on saatava muulta kuin konserniyhteydessä olevalta osapuolelta ja saatavalla on yhteys lainaan.

⁴⁴ HE 150/2018 vp, s. 88.

⁴⁵ Rajamäki 2019, s. 45.

⁴⁶ Engblom ym. 2023, s. 417.

3.2 Välitön konserniyhteys

Aiemmin käsitellyn perusteella välittömän konserniyhteyden määritelmä tulee elinkeinoverotuksen korkovähennysrajoitussäätelyyn suoraan verotusmenettelylaista, eli määritelläkseen konserniyhteyden tulee käsitellä verotusmenettelylain mukainen määräysvalta. Vuonna 2006 säädettiin verotusmenettelylakiin 31.2 §, jossa määriteltiin etuyhteyden määritelmä verotusmenettelylaissa ensimmäisen kerran ⁴⁷. Etuyhteyden määritelmä on pysynyt tismalleen samanlaisena vuosien ajan. VML 31 pykälän toinen momentti muutettiin saman pykälän neljänneksi momentiksi vuonna 2021 ⁴⁸. Tämän takia vanhempi oikeuskäytäntö ja kirjallisuus viittaa toiseen momenttiin puhuttaessa neljännessä momentista. Tässä tutkimuksessa viitataan aina nykyiseen lainsäädäntöön. VML 31.4 §:n mukaan osapuolella on määräysvalta toisessa osapuolella seuraavissa tilanteissa:

- 1) se välittömästi tai välillisesti omistaa yli puolet toisen osapuolen pääomasta;
- 2) sillä välittömästi tai välillisesti on yli puolet toisen osapuolen kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä;
- 3) sillä välittömästi tai välillisesti on oikeus nimittää yli puolet jäsenistä toisen yhteisön hallitukseen tai siihen verrattavaan toimielimeen tai toimielimeen, jolla on tämä oikeus; tai
- 4) sitä johdetaan yhteisesti toisen osapuolen kanssa tai se muutoin voi tosiasiallisesti käyttää määräysvaltaa toisessa osapuolella.

Näistä vähintään yhden edellytyksen täytyessä yritysten katsotaan olevan konserniyhteydessä toisiinsa EVL:n korkovähennysrajoitussäätelyssä. Tämä säännös kattaa kaikkein yleisimmät etuyhteystilanteet eli konsernin sisäiset liiketoimet ja tilanteet, joissa kolmannella osapuolella on määräysvalta liiketoimen molempien osapuolien välillä ⁴⁹. Lisäksi tämän säännöksen etuyhteyden määritelmä on laajempi kuin kirjanpitolain tai osakeyhtiölain ⁵⁰. Toisin sanoen yritysten ollessa etuyhteydessä kirjanpitolain tai osakeyhtiölain mukaan, heidän mahdolliset korkomenonsa ovat myös EVL 18 a.6 §:n mukaan

⁴⁷ HE 107/2006 vp, s. 21.

⁴⁸ HE 188/2021 vp, s. 30.

⁴⁹ HE 107/2006 vp, s. 21.

⁵⁰ Raunio – Karjalainen 2018, s. 15.

konserniyhteysosapuolille suoritettuja korkomenoja. Korkovähennysrajoitussäätelyn perustuesa ATAD direktiivin ((EU) 2016/1164) neljänteen artiklaan, tulee huomioida EU-oikeuden etusijaperiaate. Neljännen artiklan kahdeksannessa kohdassa määritellään konserni muodostumaan kaikista yksiköistä, jotka on sisällytetty kansainvälisten tilinpäätösstandardien tai kansallisen tilinpäätösjärjestelmän mukaisesti laadittuihin konserniti-linpäätöksiin. Kansallisen korkovähennysrajoitussäätelyn konserniyhteyden määritelmä vastaa direktiiviä. Näin ollen konserniyhteyden muodostumista selvittäessä riittää kansal-lisen lain tulkinta. Tilanne on erilainen esimerkiksi koron määritelmää tulkittaessa. Sitä tulkittaessa tulee ottaa huomioon ATAD direktiivi ja direktiivin laajentava tulkintavaiku-tus.⁵¹

VML 31.4 §:n mukainen kolmannen osapuolen määräysvalta syntyy myös luonnollisen henkilön yksin tai yhdessä lähipiirin kanssa omistaessa yli puolet pääomasta tai osak-keista. Esimerkiksi molempien aviopuolisoiden omistaessa 30 prosenttia liiketoimen mo-lemmista osapuolista, katsotaan osapuolien olevan etuyhteydessä toisiinsa VML 31.4 §:n mukaisesti.⁵² Näin ollen yritykset olisivat korkovähennysrajoitussäännösten mukaisesti myös konserniyhteydessä. Neljännen momentin neljännen kohdan mukaan etuyhteys voi-daan katsoa olevan myös tilanteessa, jossa yksi osapuoli tosiasiaassa käyttää määräysval-taa toisessa osapuolella, eli määräysvaltaa käyttävällä osapuolella on usealla eri tavalla niin suuri vaikutus toiseen osapuoleen, että tämän osapuolen katsotaan käyttävän mää-räysvaltaa toisessa osapuolella. Tosiasiallinen määräysvalta voidaan katsoa perustuvan esimerkiksi osakkeenomistajan tekemään osakassopimukseen tai muuhun järjestelyyn.⁵³ Hallituksen esitys jättää avoimeksi, mitä VML 31.4 §:n 4 kohdassa tarkoitetaan yhteisesti johtamisella.

Kun arvioidaan määräysvallan täyttymistä VML 31.4 §:n ensimmäisen kohdan mukai-
sesti, määräysvalta syntyy esimerkiksi tilanteessa, jossa yhtiö A omistaa 51 % yhtiön B
pääomasta. Ensimmäisen kohdan mukainen määräysvalta voi syntyä myös välillisesti eli
määräysvallan omaavalla yhtiöllä on esimerkiksi kahden yrityksen kautta yhteensä yli
puolet toisen yhtiön pääomasta. Tarkastellaan tätä seuraavan esimerkin avulla. Yhtiö A

⁵¹ ks. KHO 2024:58

⁵² HE 107/2006 vp, s. 21.

⁵³ Ibid.

omistaa 70 % sekä yhtiön B, C ja D pääomista. Yhtiön E pääomasta jokainen B, C ja D yhtiö omistaa 25 %. Näin ollen yhtiö A omistaa välillisesti yhtiön E pääomasta 52,5 % eli yhtiöllä A on välillisesti määräysvalta VML 31.4 § ensimmäisen kohdan mukaisesti. Toisen ja kolmannen kohdan mukaiset tilanteet menevät täsmälleen samalla tavalla ainoastaan pääoman muuttuessa osakkeiden äänimäärään tai kykyyn nimittää yli puolet hallituksesta.

Kun arvioidaan VML 31.4 §:n neljännen kohdan mukaista määräysvallan syntymistä yhteisesti johtamisen perusteella, tulee ottaa huomioon KHO 2021:123 ratkaisun linjaus. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi tuli tapaus, jossa pohdittiin, ovatko yritykset A, C ja D konserniyhteydessä toisiinsa EVL 18 a.6 §:n mukaisesti. Tässä tapauksessa yrityksen A omistaa kokonaan yritys B. Yrityksen B omistaa puoliksi C ja D eli molemmilla on 50 % omistusosuus. C:n ja D:n välillä on yhteisyrityssopimus, jonka perusteella molemmilla on yhtä suuri edustus yrityksen B hallituksessa. Hallituksen jäsenet nimittivät itsenäisesti keskuudestaan puheenjohtajan, mutta puheenjohtajalla ei ole ratkaisevaa ääntä äänestyksen mennessä tasan. Äänestyksen mennessä tasan yhteistyösopimuksen mukaisesti siirryttäisiin lunastusmenettelyyn, jonka seurauksena sovittaisiin yhteisyrityksen purkamisesta. KHO lausui ratkaisullaan, ettei A Oy:n katsota olevan EVL 18 a.6 §:ssä tarkoitettulla tavalla konsernisuhteessa lainantajiin C ja D, koska kumpikaan B:n omistajista ei edellä esitetyn mukaisesti yksin käytä määräysvaltaa yhtiössä B eikä A. KHO:n päätöksestä 2021:123 voidaan lisäksi tulkita, että VML 31.4 § neljännen kohdan mukainen yhteinen johtaminen vaatii määräysvaltasuhdetta.

KHO:n päätöksessä omaksuttua tulkintaa perustellaan viittaamalla verotusmenettelylain esitöihin. Esitöissä todetaan seuraavasti: ”Vaikutusvallan sijasta siirtohinnoitteluoikaisun tekeminen edellyttäisi osapuolten välistä määräysvaltasuhdetta. Hallituksen esityksen mukaan on epätodennäköistä, että määräysvaltaa vähäisempi etuyhteyssuhde vaikuttaisi siinä määrin yritysten väliseen hinnoitteluun, että siihen olisi tarpeellista puuttua siirtohinnoitteluoikaisua koskevan säännöksen nojalla.”⁵⁴ Näin ollen tutkittaessa välitöntä konserniyhteyttä korkovähennysrajoitussäännösten perusteella, otetaan huomioon määräysvallan ylittyminen toisessa yrityksessä. KHO:n tapauksella 2021:123

⁵⁴ KHO 2021:123. Kansallisten säännösten esityöt. HE 107/2006 vp, s. 21.

määräysvaltasuhdetta ei synny, minkä takia lainan korkoja käsitellään kuin ulkopuolisille suoritettuja korkoja.

Tämä KHO:n ratkaisu 2021:123 kuvastaa hyvin VML 31.4 §:n neljännen kohdan tulkintavaikkeen. Tämä säännös säädettiin vuonna 2006. Säännöstä koskevassa hallituksen esityksessä ei anneta kattavia esimerkkejä tilanteista, joissa yhtiölle tulee määräysvalta toiseen yhtiöön yhteisesti johtamisen kautta⁵⁵. Tosiasiallisen määräysvallan käsitteestä annettiin esimerkkejä ja ne myös avattiin aiemmin tässä tutkimuksessa. Ratkaisulta KHO 2021:123 voidaan nähdä, että yhteisesti johtaminenkin edellyttää määräysvaltasuhdetta. Lisäksi säännöksen sanamuoto on vastannut kirjanpitolain 1 luvun 5 §:n 3 momenttia. Tämän vuoksi yhteistä johtamista tulkittaessa on otettu huomioon kirjanpitolain esityöt. Esitöissä yhteisesti johtamisella tarkoitetaan rahoitus- ja vakuutusjärjestelyitä tai muuta erityistä tarkoitusta varten perustettuja yksiköitä, joita johdetaan tytäryhtiön tavoin⁵⁶. Ei ole varmaa, onko lainsäätäjät tarkoittanut yhteisellä johtamisella ainoastaan kirjanpitolain mukaista tulkintaa. Ratkaisun KHO 2021:123 perusteella VML 31.4 § neljännen kohdan soveltaminen osana korkovähennysrajoitussäännöksiä edellyttää määräysvaltasuhdetta eli yli 50 % päätäntävaltaa asioihin.

KHO:n ratkaisussa esitetyt perustelut sille, miksi yhteisesti johtaminen edellyttää määräysvaltasuhdetta, ovat suppeat, vaikka perusteluista huomaa, mihin oikeudelliseen päätelyyn ratkaisu perustuu. Siihen kuinka kattavasti tuomio tulee perustella, vaikuttaa useat eri tekijät. Perustelutarpeeseen vaikuttaa muuan muassa, onko lainsäädäntö aukollista tai vanhentunutta vai kattavaa ja ajantasaista. Vanhentunut aukollinen lainsäädäntö edellyttää tarkempia perusteluja kuin kattava ajantasainen lainsäädäntö.⁵⁷ Lain sanamuodon mukainen tulkinta on joka kerta lähtökohtana lakia tulkittaessa⁵⁸. Kuitenkaan lakia ei koskaan saada niin aukottomaksi ja yksiselitteiseksi, että pelkästään lain kielellisellä tulkinnalla selvittäisiin⁵⁹. Lisäksi lainvalmistelun epätarkkuus vähentää lain sanamuodon ja kielellisen tulkinnan painoarvoa⁶⁰. Sen vuoksi lain tulkitsijat joutuvat hakemaan tulkintaa

⁵⁵ HE 107/2006 vp

⁵⁶ HE 126/2004 vp, s. 16.

⁵⁷ Huovila 2005 / 2006, s. 18.

⁵⁸ Ibid, s. 59

⁵⁹ Ibid, s. 61.

⁶⁰ Ibid, s. 62.

apua muista lähteistä ja muista tulkintatavoista. Esimerkiksi lain esitöistä voidaan hakea lainsäätäjän tarkoitusta. Lain esitöillä on oikeuslähteenä suurin merkitys, niiden ollessa tuoreita ⁶¹.

KHO ei ole ratkaisussaan 2021:123 pohtinut lain esitöiden relevanttiutta tai niiden epätarkkuutta tulkittaessa yhteisesti johtamisen käsitettä korkovähennysrajoituksia noudattaessa. KHO on yhteisesti johtamista tulkittaessa nojautunut hallituksen esitykseen tuloverotuksen siirtohinnoittelua koskevaksi lainsäädännöksi HE 107/2006. Tässä hallituksen esityksessä todetaan määräysvaltaa pienemmän etuyhteyssuhteen vaikutusten hinnoitteluun olevan epätodennäköistä ⁶². Näin ollen määräysvaltaa vähäisempiin etuyhteyksiin ei olisi tarpeellista puuttua siirtohinnoittelua koskevan säännöksen nojalla eli VML 31 §:n nojalla. KHO on päätöksessään ottanut tulkinta-apua myös kirjanpitolain esitöistä, koska VML 31.4 § sanamuoto on vastannut KPL 1 luvun 5.3 §. Kuten aiemmin käsiteltiin, KPL:ssä yhteisesti johtamisella tarkoitetaan rahoitus- ja vakuusjärjestelyitä tai muuta erityistä perustetta varten perustettua yksikköä, joita johdetaan tytäryhtiön tavoin. KHO ei ole päätöksellään ottanut kantaa siihen, miksi tapauksen rahoitusjärjestely ei täytä kirjanpitolaisissa määriteltyjä yhteisen johtamisen edellytyksiä. Tapauksella oli kuitenkin kyse lainoista ja korkokuluista eli rahoitusjärjestelystä.

Tapauksen ratkaisulla korkein hallinto-oikeus linjasi yhteisesti johtamisen edellyttävän yli 50 % omistusosuutta yhdelle henkilölle tai lähipiirille arvioidessa konserniyhteyttä korkovähennysrajoitussäännösten perusteella. Arvioidessa kirjoitettua lakia VML 31.4 §:n kohdat yksi, kaksi ja kolme sisältävät yleisimmät määräysvallan syntymisen perusteet. Niissä kohdissa määritellään määräysvallan syntyminen toisessa osapuolella, jos omistaa välittömästi tai välillisesti yli 50 % pääomasta tai osakkeiden äänimäärästä tai osapuolella on oikeus nimittää yli 50 % toisen osapuolen hallituksesta. Neljännen kohdan mukaisen määräysvallan syntyminen yhteisesti johtamisen perusteella siis sisältyy ensimmäiseen kolmeen kohtaan KHO:n 2021:123 ratkaisun seurauksena. Lisäksi lain esityöt määrittelevät puutteellisesti yhteisesti johtamisen käsitteen. Sen vuoksi voidaan varovaisesti todeta yhteisesti johtamisen käsitteen olevan tarpeeton VML 31.4 §:ssä.

⁶¹ Huovila 2005 / 2006, s. 36.

⁶² HE 107/2006 vp, s. 21.

3.3 Välillinen konserniyhteysvelka

3.3.1 Välillisen konserniyhteyden yleiset periaatteet

Velkaa voidaan pitää konserniyhteysvelkana, vaikka osapuolet eivät olisikaan EVL 18 a.6 §:n mukaisesti konserniyhteydessä toisiinsa. EVL 18 a.7 §:n mukaan velkaa pidetään konserniyhteysvelkana niiltä osin, kuin velan vakuutena on konserniyhteysosapuolen saatava tai konserniyhteydessä olevalla osapuolella on saatava ulkopuoliselta osapuolelta ja saatavalla on yhteys velkaan.

3.3.2 Back-to-back-järjestely

Yksinkertaisimmillaan välillisenä konserniyhteysvelkana pidetään velkaa tilanteessa, jossa emoyhtiö tekee tietyn suuruisen talletuksen pankkiin ja pankki sitten lainaa vastaavan suuruisen lainan tytäryhtiölle. Tällaista järjestelyä kutsutaan back-to-back-järjestelyksi ja näiden järjestelyiden lainojen korkoja pidetään konserniyhteyskorkoina EVL 18 a.7 §:n mukaisesti.

Konserniyhtiöiden yleisölle laskemien joukkovelkakirjalainojen korkoja ei pidetä konserniyhteyskorkoina, jos muu kuin etuyhteydessä oleva taho esimerkiksi pankki merkitsee joukkovelkakirjalainaa ja samalla pankki on lainannut toiselle konserniyhtiölle lainan.⁶³ Tulkinnanvarainen tilanne voi syntyä seuraavanlaisessa esimerkkitilanteessa. Yritykset A ja B ovat konserniyhteydessä toisiinsa. Yrityksellä B on pankilta X täysin normaali ulkopuoliselta osapuolelta otettua lainaa. Yritys A laskee yleisölle liikkeelle joukkovelkakirjoja samoilla ehdoilla, kuin B on saanut lainaa pankilta X. Pankki X merkitsee kaikki yrityksen A joukkovelkakirjat. Tällöin kyseessä on käytännössä back-to-back järjestely, mutta esitöiden mukaan yleisölle liikkeelle lasketun joukkovelkakirjan korkoja ei pidettäisi etuyhteydessä olevina korkoina tällaisissa tilanteissa. Tällaisen tilanteen tullessa tuomioistuimeen, todennäköisesti katsottaisiin kokonaiskuvaa ja järjestelyn tosiallista tarkoitusta.

⁶³ HE 146/2012 vp, s. 23.

3.3.3 Cash pooling

Konserniyhteydessä olevilta osapuolilta otettuja lainoja ei synny cash pooling – tilanteissa, jos cash pooling -varat ovat yhtiöiden omissa nimissä ⁶⁴. Tällä tarkoitetaan tilannetta, jossa konserniyhtiöiden tilisaatavien ja velkojen saldot tasoitetaan laskennallisesti ilman todellisia rahan siirtoja yhtiöiden välillä ⁶⁵. Konserniyhtiöiden tehdessä todelliset rahan siirrot, järjestelystä syntyy konserniyhteysvelkoja ja velasta suoritettua korkomenot ovat konserniyhteyskorkoja ⁶⁶. Siispä konserniyhteydessä olevien osapuolien on yleisesti ottaen kannattavampaa tasoitella tilien saldot laskennallisesti, jolloin vältetään konserniyhteyskoroilta. Lisäksi on hyvä muistaa, että konserniyhteyskorkojen tulee olla kaikissa tilanteissa markkinaehtoista. Muuten korkojen vähentäminen voidaan mahdollisesti soveltaa siirtohinnoitteluoikaisua VML 31 §:n mukaisesti. Siirtohinnoitteluoikaisua sovellettaessa yhtiöiden tulokseen, joko lisätään tai vähennetään summa, millä saadaan korko vastaamaan samaa suuruutta kuin riippumattomien osapuolien välillä olisi sovittu VML 31 § mukaisesti.

3.3.4 Vakuusjärjestely

Vakuus tekee tietyssä tilanteissa ulkopuoliselta otetun velan konserniyhteydessä olevalta osapuolelta otetuksi, jos velan vakuutena on saatava. Hallituksen esityksen mukaan vakuussääntelyn rajoittamisella saataviin on tarkoitus helpottaa niin yksityisten- kuin julkisten konsernien keskitetyn rahoituksen hoitamista. ⁶⁷ Esimerkiksi seuraavassa tilanteessa vakuus tekee ulkopuoliselta otetusta lainasta konserniyhteyslainan. A on konserniyhteydessä B:hen. A tarvitsee rahoitusta ja ottaa sen vuoksi ulkopuoliselta pankilta X lainan. B antaa pankille X vakuudeksi tilisaatavan ja saatava on koko velan vakuutena. B:n antaman vakuuden vuoksi A:n ulkopuoliselta pankilta otettua lainaa käsitellään samankaltaisesti kuin konserniyhteyslainaa. B:n antama saatava voi käytännössä olla mitä tahansa. Laissa tai lain esitöissä ei ole tarkemmin määritelty saatavaa. Saatavana voi olla esimerkiksi tilisaatava, velkakirjalainasaatava, osamaksusaatava tai osakkeiden

⁶⁴ HE 146/2012 vp, s. 23.

⁶⁵ Engblom ym. 2023, s. 419.

⁶⁶ Verohallinto 2023, 3.2.3 Cash pooling -järjestely

⁶⁷ HE 146/2012 vp, s. 23.

kauppahintasaatava⁶⁸. On myös hyvä huomioida, ettei konserniyhteydessä olevan yhtiön velasta synny konserniyhteysvelkaa yhtiön antaessa oman yhtiön osakkeita vakuudeksi ulkopuolisella lainalle⁶⁹, eli jos edeltävässä esimerkissä A olisi antanut omia osakkeitaan lainan vakuudeksi, lainasta ei olisi tullut konserniyhteysvelkaa.

Vakuuden todellisella arvolla on suuri merkitys pohdittaessa velan muuttumista ulkopuoliselta otetusta velasta konserniyhteysvelaksi. KHO:n päätöksellä 2024:103 oli yhtenä ratkaistavana kysymyksenä, pidetäänkö yhtiön A ulkoisen lainan korkomenoja konserniyhteys korkomenoina EVL 18 a.7 §:n mukaan sillä perusteella, että ulkoisen lainan vakuutena on yhtiön emoyhtiön B saatava yhtiöltä A. Tapauksella A oli aluksi ottanut emoyhtiöltään B noin 62 000 000 euron lainan. Sen jälkeen A oli ottanut ulkoiselta pankilta noin 40 000 000 euron lainan. Ulkoinen pankki on vaatinut lainan vakuudeksi markkina-käytännön mukaisesti kattavan vakuuspaketin. Vakuuspakettiin kuului muuan muassa A:n omistamat kiinteistöyhtiöiden osakkeet, kiinteistöt ja emoyhtiön saatava A:lta. Näiden kiinteistöjen todellinen arvo on yhteensä noin 153 400 000 euroa, eli kiinteistöt tarjoavat täyden vakuuden ulkoiselle lainalle.

Keskusverolautakunta on ennakkoratkaisussaan ratkaissut, ettei A:n ottamaa lainaa ulkopuoliselta pankilta pidetä miltään osin konserniyhteysvelkana. KHO on päätöksessään pysynyt keskusverolautakunnan ratkaisussa. Päätöstä on perusteltu seuraavasti. Ensinnäkin EVL 18 a.7 §:n esitöistä ilmenee, että momentin tarkoituksena on estää korkomenojen vähentämisrajoitusten kiertäminen kolmansien osapuolien kautta. Toiseksi tässä tapauksella emoyhtiön saatavalla A:lta ei ole lainkaan vakuutusarvoa, koska sisäiselle lainalle ei voi saada suorituksia, jos ulkoinen laina ei saa suorituksia. Lisäksi A:n kiinteistöomistukset tarjoavat ulkoiselle lainalle täyden vakuuden. Näiden perusteella KHO katsoi, että ulkopuolisilta saaduista lainoista ei tule konserniyhteyslainoja. KHO:n päätös 2024:103 olisi ilman kiinteistöjen täysiä vakuuksia ollut todennäköisesti erilainen ja ulkopuolisen lainan olisi katsottu olevan konserniyhteydessä olevalta osapuolelta otettuna. Toisaalta vakuuden kattaessa puolet ulkopuolisesta lainasta, laina todennäköisesti katsottaisiin puoliiksi konserniyhteyslainaksi ja puoliiksi ulkopuoliselta otetuksi lainaksi. Näin ollen

⁶⁸ Engblom ym. 2023, s. 418.

⁶⁹ HE 146/2012 vp, s. 23.

voidaan päätellä, että vakuusjärjestelyn seurauksena ulkopuoliselta otettua lainaa pidetään konserniyhteysosapuolelta otettuna lainana konserniyhteysosapuolen antaman todellisen vakuusarvon verran.

4 Johtopäätökset

Elinkeinoverolain mukaisesti elinkeinotoiminnasta johtuneiden lainojen korot ovat yleisesti vähennyskelpoisia. Suomen veropohjan rappeutuessa lainojen nettokorkomenojen vähentämistä on alettu rajoittamaan korkovähennysrajoitussäntelyllä. Korkovähennysrajoitussäntelystä säädetään EVL:n 18 a ja 18 b pykälissä. Pykälistä selviää, että konserniyhteudessa suoritettuja nettokorkomenoja rajoitetaan tiukemmin kuin ulkopuolisille suoritettuja nettokorkomenoja. Tämä johtuu verosuunnittelusta. Etenkin kansainväliset konserniyhteysosapuolet voivat esimerkiksi korkojen avulla siirtää voittoja Suomesta matalamman verotuksen maihin.

Kun yhtiö kuuluu korkovähennysrajoitussäntelyn soveltamisalaan, tulee sen tuntea korkovähennysrajoitussäntelyn konserniyhteyden määritelmä. On huomattava, että konserniyhteyden määritelmä on eri säännöksissä erilainen. Korkovähennysrajoitussäntönsien välitön ja välillinen konserniyhteyden käsite on määritelty EVL 18 a § 6 ja 7 momenteissa. Hallituksen esityksen perusteella korkovähennysrajoitussäntönsissä määriteltyä konserniyhteyden käsitettä käytetään ainoastaan nettokorkomenojen erotteluun konserniyhteysosapuolille ja muille suoritettuihin korkomenoihin, mikä mahdollistaa EVL 18 a.4 §:n soveltamisen. Neljännessä momentissa säädetään ulkopuolisille suoritettujen korkomenojen vapaampi vähentäminen. Käsitteellä ei muuteta verotuksessa muissa tilanteissa käytettyjä konserniyhteyden tai etuyhteyden käsitteitä.

Tutkimuksessa selvitettiin, milloin osapuolet ovat konserniyhteudessa toisiinsa EVL:n korkovähennysrajoituksia sovellettaessa.

Välitön konserniyhteys on määritelty EVL 18 a.6 §:ssä, eli osapuolet ovat korkovähennysrajoitussäntelyn mukaan konserniyhteudessa toisiinsa, jos osapuolella on toisessa osapuolella määräysvalta tai kolmannella osapuolella on yksin tai lähipiirinsä kanssa määräysvalta velkasuhteen molemmissa osapuolissa. Määräysvallan olemassaoloa arvioidaan VML 31.4 §:n mukaan. Ulkopuolisilla osapuolilla tarkoitetaan velkasuhteen osapuolia, jotka eivät täytä määräysvallan kriteeriä. Myös ulkopuoliselta otettua velkaa voidaan pitää konserniyhteudessa otettuna velkana, jos konserniyhteysosapuoli on

vakuuttanut velan tai konserniyhteysosapuolen saatavalla on yhteys ulkopuoliselta otettuun velkaan EVL 18 a.7 §:n mukaisesti.

Tutkittaessa VML 31.4 §:n määräysvallan kriteerien täyttymistä huomattiin, että ensimmäiset kolme kohtaa ovat yksinkertaisempia kuin neljäs kohta. Niissä ainoastaan katsotaan täytyykö yli 50 % osuus pääomasta, osakkeiden äänistä tai mahdollisuudesta nimitää toisen osapuolen hallitukseen. Neljännen kohdan mukaan toisella osapuolella on määräysvalta, jos toista osapuolta tosiasiaassa johdetaan yhdessä toisen kanssa tai muutoin tosiasiallisesti käytetään määräysvaltaa toisessa osapuolella. Yhdessä johtamisen määritelmää ei ole selkeästi määritelty lain esitöissä. Yhdessä johtamisen määritelmää tutkittiin KHO 2021:123 tapauksella. Ratkaisullaan KHO linjasi, että yhteisesti johtaminen korkovähennysrajoitussäännöksissä vaatii määräysvaltaa toisessa osapuolella, joten yhteisesti johtaminen määritelmä sisältyy momentin ensimmäisiin kolmeen kohtaan. Siispä varovaisesti voidaan todeta, että KHO:n ratkaisu teki VML 31.4 §:n yhteisesti johtamisen määritelmästä tarpeettoman. Neljännen kohdan tosiasiallisella johtamisella tarkoitetaan lain esitöiden mukaan esimerkiksi osakkeenomistajan tekemään osakassopimukseen perustuvaa määräysvaltaan tai muuhun järjestelyyn perustuvaa määräysvaltaa.

Velkaa voidaan pitää konserniyhteysvelkana, vaikka osapuolet eivät olisikaan EVL 18 a.6 §:n mukaisesti konserniyhteydessä toisiinsa. EVL 18 a.7 §:n mukaan velkaa pidetään konserniyhteysvelkana niiltä osin, kuin velan vakuutena on konserniyhteysosapuolen saatava tai konserniyhteydessä olevalla osapuolella on saatava ulkopuoliselta osapuolelta ja saatavalla on yhteys velkaan. Tällaisia järjestelyjä on muuan muassa tutkielmassa käsitellyt back-to-back-järjestely ja vakuusjärjestely. Back-to-back-järjestelyllä tarkoitettiin järjestelyä, jossa esimerkiksi konserniyhteysosapuoli tallettaa ulkopuoliseen pankkiin summan x ja pankki lainaa saman summan x konserniyhteysosapuolelle. Vakuusjärjestelyssä konserniyhteysosapuoli on ottanut lainan ulkopuoliselta pankilta ja toinen konserniyhteysosapuoli on antanut vakuuden lainalle. KHO 2024:103 ratkaisussa linjattiin, että vakuusjärjestelyn vakuuden todellisella arvolla on merkitystä, kun ratkaistaan lainan suhteen, onko kyseessä konserniyhteyslaina vai ei. KHO:n ratkaisun perusteella voidaan todeta, että EVL:n välillisen konserniyhteyden määritelmää tulkitaan suppeasti. Toisaalta oikeuskäytäntöä on vähän välillisiin konserniyhteysvelkoihin liittyen, eli lain laajempi tulkinta on mahdollista. Lain laajempaa tulkintaa todennäköisesti käytettäisiin välillisiin

konserniyhteysvelkoihin, jos KHO:n ratkaistavaksi tulisi monimutkaisempi rahoitusjärjestely. Toisaalta monimutkaiseen rahoitusjärjestelyyn voidaan mahdollisesti soveltaa myös yleistä veronkiertosäännöstä, riippuen järjestelyn todellisesta tarkoituksesta. Onkin hyvä jäädä seuraamaan, miten oikeuskäytäntö kehittyy välillisen konserniyhteyden ympärillä.

Kaiken kaikkiaan EVL:n korkovähennysrajoitussääntelyn konserniyhteyden määritelmä on hiukan epäselvä. KHO on ennakkoratkaisuillaan selkeyttänyt konserniyhteyden määritelmää korkorajoitussääntelyssä. Nykyisen korkovähennysrajoitussääntelyn ja oikeuskäytännön avulla verovelvolliset voivat ennakoida velan luokittelun ulkopuoliseen velkaan ja välittömään konserniyhteysvelkaan. Lisäksi verovelvolliset voivat ennakoida yksinkertaisten välillisten konserniyhteysvelkojen määrittelyn. Sen sijaan monimutkaisissa välillisen konserniyhteysvelan järjestelyissä verovelvolliset eivät voi täysin ennakoida velan luokittelua ulkopuoliseen velkaan ja konserniyhteysvelkaan.